

เรื่องพระเจ้าปทุมสุริวงศ์

สร้างพระนครวัด นครธม

[ข้อความที่ลบออก]

หม่อมเจ้าหญิง พัฒนคณา ไชยรัตน์

ทรงพิมพ์แจกในงานปลงศพ

หม่อมจอน กิตติยากร ฌอชญา

ผู้เขียนมารดา

เมื่อวันที่ ๓๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำนำ

หม่อมเจ้าหญิงพัฒนคณา ไชยวงศ์ จะทรงพิมพ์หนังสือแจกในงาน
ปลงศพหม่อมจอน กิติยากร ณอยุธยา ผู้เป็นมารดา ทรงขอหนังสือ
มายังราชบัณฑิตยสภา กรรมการเห็นว่าหนังสือเรื่องพระเจ้าปทุมสุริวงค์
ผู้สร้างพระนครวัดพระนคร เป็นหนังสือซึ่งไม่ควรปล่อยให้หมดไป
จึงแนะนำให้หม่อมเจ้าพัฒนคณา ทรงพิมพ์ดังนี้

หนังสือเรื่องนคพมพท โรงพิมพ์หลวงในพระบรมมหาราชวัง เมื่อ
ปีจอ ฤกษ์ กุศลศักราช ๑๓๓๖ (พ.ศ. ๒๔๑๗) มาถึงเวลานับได้ ๕๘ ปี
ใครจะเป็นผู้แต่งและแต่งแต่เมื่อใดหาบอกได้ไม่ การพิมพ์ครั้งในรัชกาล
วิจิตรตามต้นฉบับเดิม เพื่อให้เห็นชัดเขียนหนังสือในสมัยตอนต้นรัชกาล
ที่ ๕.

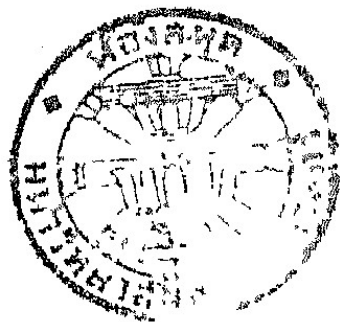
ราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔

สำนักพิมพ์

เรื่องพระเจ้าปทุมสุริวงษ์
สร้างพระนครวัดนครธม

แต่จะกล่าวเรื่องพระเจ้าปทุมสุริวงษ์ต่อไป

๑ ในกาลปางก่อนนั้น อันพระนครวัดนครธม ทั้งสองนั้นอยู่ใน
แคว้นแคว้นแดนเขมร สร้างเมื่อครั้งพระพุทธศักราชล่วงได้ ๓๔๐๐ พรรษา
พระอินทราชาทรงพระสุบินว่า แก้วมณีโชติหลุดจากพระโอษฐ์ตกลงไปใน
เบื่อกคมในมนุษย์โลกย์ พระอินทร์มีความเดียดายนัก จะลงมาเก็บเอา
ดวงแก้วกดับที่ชนชนไปก็เกลียดคนก็ ครนตนจากพระบ้นทมจึงต้องทิพยจักษ์
พิจารณาตุรู้ว่ แต่บัดนี้เขาเทวบุตรทั้ง ๗ ของคชงเป็นบุตรของพระองค์จะจุติ
ลงไปมนุษย์โลกย์ แล้วจะได้บำรุงพระพุทธศาสนาใดสักองค์หนึ่ง จึงตรัสตั้ง
ให้หาเทวบุตรทั้ง ๗ องค์มาเฝ้า ครั้นได้เรื่องความในพระสุบินให้ฟังทุก
ประการแล้วจึงตรัสว่าเทวบุตรทั้ง ๗ นี้ ผู้ใดจะจุติลงไปเกิดในมนุษย์โลกย์
บำรุงพระพุทธศาสนาได้บ้าง เทวบุตรทั้ง ๖ องค์ไม่ยอมจะจุติลงมา แต่เกตุ
เทวบุตรองค์หนึ่งนรบรรดาเป็นกำรุงพระพุทธศาสนาแล้ว จะขอรับ
อาษาจุติลงมาเกิดในมนุษย์โลกย์ พระอินทร์มีความยินดีในพระหฤไทย จึง
พระราชทานให้เกตุเทวบุตรลงมาเกิดในครรภ์นางเทพวดี ผู้เป็นอรรคมเหษี
ทั่วโกเมราช อันด้วยราชสมบัติอยู่ในพระนครเขมรราชธานี ด้วยอาณูภาพ
บุญญาธิการของพระราชกุมารซึ่งอยู่ในพระครรภ์นั้น แต่บัดนั้นกตงทหาย
บินข้ามมาบนปราสาทที่พระอรรคมเหษีอยู่ครั้งใด ก็ตกลงมาตายเห็นเป็น

มหัศจรรย์นัก พวกอำมาตยราชมนตรีผู้ใหญ่ผู้น้อยเห็นดังนั้น จึงกราบทูล
พระเจ้าโกเมราช ว่าราชภูษาพระนครนี้ เป็นคนอยู่ในที่ใดหาคัดแปด
ประการ มีแต่ความเมตตากรุณาแก่สัตว์ทั้งปวง ถึงความโทษทัณฑ์
กรรมกรรมกณณพอนหย่อนแก่กันเอาแต่ความทุกข์ เหตุใดพระราชกุมาร
องค์นี้ ถึงแต่ปฏิสนธิในพระครรภ์จึงให้ โทษแก่กตทั้งปวงนั้น พระเจ้า
โกเมราชก็พลอยทรงเห็นด้วยกับเสนามนครทั้งปวง ว่าพระราชกุมารซึ่งอยู่
ในพระครรภ์เป็นกาลกัณนี้ จึงตรัสสั่งให้เอาพระบรมมเหสีซึ่งทรงครรภ์นั้นไป
ได้แพดอยเดี่ยว เสนามาตยราชบโรหิตจึงทูลทัดทานไว้ว่า ซึ่งจะทำโทษแก่
พระบรมมเหสีซึ่งทรงพระครรภ์อยู่นั้นไม่ควร ต่อเมื่อได้ประสูติพระราชบุตร
แล้วจึงขับเดี่ยวจากพระนคร ท้าวโกเมราชจึงโง่ดใจ ครั้นพระบรมมเหสี
ประสูติพระราชบุตรแล้ว พระเจ้าโกเมราชก็ขับเดี่ยวจากพระนคร พระ
บรมมเหสีภรรยาพระราชบุตรเดินไปได้ความลำบากเวทนา ด้วยเป็นนาง
กระษัตริย์แต่ความทุกข์ไม่เคยตกยาก ด้วยเดชบุญญาภาวของพระราชกุมาร
ซึ่งจะโตครองราชสมบัติในแว่นแคว้นแดนเขมร จึงร่อนชนไปถึงพระ
อินทร์ ๆ ล่องทิพจักษุดูเหตุแล้ว ก็นฤมิตรเพศเป็นมนุษย์หนุ่มผ้าขาว
ลงมา เดินตามทางพลงย่นมรรคาภรรยาพระราชเทวกับพระราชกุมารไปได้
เจตวันถึงตงพระยาไฟ จึงนฤมิตรปราสาทให้อยู่ดักก่อไคร้ขอยู่ แล้วให้
เสวยอาหารทิพย์ ถาดบนนพระอินทร์จึงภรรยาพระราชเทวกับพระราชกุมารมา
ถึงแดนโคกทลอก ไปพักอยู่ที่ภูเขแห่งหนึ่งข้างทิศใต้ จึงให้นางกับ
พระราชกุมารอยู่ในถ้ำแห่งหนึ่ง โกลเมองพระบาทขึ้นชม ครั้นพระราชกุมาร
มีพระชนมายุได้สามปี มีรูปโฉมอันงามตามวงษเทวราช มนุษย์ใดใน
มนุษย์โลกยณ จะมีรูปอันงามเปรียบเหมือนพระราชกุมารนั้นไม่มี พระอินทร์

มีความรักใคร่ขงนั้ จึ่งนฤมิตรเพศเป็นบุรุษแกตงมาเยี่ยมเยอนพระราช
 เทวกับพระราชกุมาร พระราชเทวเห็นกั้พดจาไต่ถาม ว่าท่านไปข้างไหน
 หายไปไม่เหนมาช้านานแล้ว พระอินทรจงบอกว่าข้ากลับไปบ้าน ๆ ข้าอยู่
 โกลนั้ ข้าดำดักกั้จิงมาหากุมารนขาจะขอไปเดยงไว้ นางจิงว่าท่านมา
 แล้วหายไปถึง ๒ ปี ๓ ปี ข้าไม่ยอมให้ลกของข้าไป บุรุษแกจิงว่าครงน
 ข้าจะขอเอาไปชมเด่นลั้กวันเดยง นางขมิได้จิงยอมให้แก่บุรุษแก ๆ กั้ขุม
 พระราชกุมารไป ภอดับพระเนตรนางน้อยหนึ่งกั้กลับเป็นพระอินทร ๆ
 กั้ภาพระราชกุมารเหาะชนไปดาดังสั้สวรรคั้ พระราชกุมารเหมทวดถานพิมาน
 สั้สวรรคั้กั้มีความขงนขงนั้ เมื่พระราชกุมารชนไปสั้เทวณครนั้ เทพยดา
 มาเฝ้าพระอินทรเหมนกลั้นมนุษย์ พระอินทรกั้คคชวยเขนดั้เทินพระฤไทย
 จิงชวณพระราชกุมารลงมา พระราชกุมารไม่ปราถนาจะลงมา ร้องให้
 รกั้พิพพิมานในสั้สวรรคั้ พระอินทรจิงว่า ดุกรกุมาร เจ้าจกลับลงไป
 เมืองมนุษย์เกิด เราจิงสร้างเมืองให้อยให้งามดจเมืองสั้สวรรคณ พระอินทร
 กั้ภาพระราชกุมารมายงด้านกั้พระนางซงเป็นพระมารดาในจันนั้ แล้ว
 พระอินทรจิงเหยียบสั้ตาแห่งหนึ่งเป็นรอยพระบาทไว้บนยอดเขา เห็นเป็น
 รอยปรากฏอยู่จันทุกจันนั้ เมื่จิงอยู่ริมเขานนจิงได้ปรากฏนามชื่อว่า
 เมืองพระบาทชนษุม แล้วพระอินทรจิงส่งทพยจกษพิจาวณาตรั้ว่า ใน
 แวงนแคว้นแดน โคกทลชกน เป็นที่ไซยภุมลั้ม ควรจะสร้างพระนครให้
 พระราชกุมารอยู่ได้ จิงครัสั้ไซให้พระพิศณุกรรมลงมาสร้างพระนคร
 โคกทลชกน เมื่พระพิศณุกรรมลงมาสร้างพระนครถวายให้พระราชกุมาร
 กับพระมารดาอยู่ ฝ่ายราชภูรที่้อยในป่ากั้มาอยู่ด้วย พระราชกุมารบัง

แต่ยังน้อยนัก พระอินทร์เห็นว่าราชภูษังน้อยนัก จะให้ชนชาวเมือง
 เขมราชธานีมาอยู่อีกให้มาก จึงเหาะลงมาณมิตรกายเป็นช้างเผือกใหญ่
 อยู่ณป่าแดนเมืองเขมราช ให้พรานป่าเห็นแล้ว ช้างนั้นก็เดินตมาถึง
 ที่ใกล้พระนครโคกทดอก พรานป่าตามมาถึงที่ใกล้พระนครนั้น ช้างเผือกก็
 หายไป เห็นแต่รอยเท้าปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ พรานป่าได้เห็นพระนคร
 งามนัก จึงเข้าไปพิจารณาเห็นว่าพระราชากรมกับพระอรรคมเหสีพระเจ้า
 โกเมราชผู้เป็นเจ้าของคน มาครองสมบัติอยู่ในเมืองนั้นมีความยินดีนัก
 พรานป่าก็เร่งรีบกลับมากกราบทูลพระเจ้าโกเมราชตามที่ตนได้เห็นทุกประการ
 พระเจ้าโกเมราชจึงใช้ให้เสนามนตรีคุมไพร่พล ๕๐๐๐ มาเชิญพระราชากรม
 กับพระอรรคมเหสีจะให้กลับไปเมืองเขมราช พระราชากรมกับพระมารดาไม่
 กลับไป เสนามนตรีกับไพร่พล ๕๐๐๐ ก็อยู่ด้วยพระราชากรมทั้งสิ้น
 พระเจ้าโกเมราชเห็นหายไปไม่กลับมาเลย จึงใช้ให้เสนามนตรีคุมไพร่พลไป
 อีกหนึ่งหนึ่ง เสนามนตรีกับไพร่พลหนึ่ง ก็ชวนกันอยู่กับพระราชา
 กรมไม่กลับไป แต่พระเจ้าโกเมราชใช้เสนามนตรีมาจะรับพระราชากรม
 ไปถึง ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง พระราชากรมก็ไม่กลับไปว่าไพร่พลทั้งปวงก็ยอมอยู่
 ด้วยพระราชากรมสิ้น พระเจ้าโกเมราชจึงยกพวกพลโยธามาตามเสด็จ
 มาถึงพระนครโคกทดอก ได้เห็นพระราชากรมกับพระอรรคมเหสีก็มีพระ
 หฤทัยยินดีนัก จะชักชวนพระราชากรมสักเท่าใด ๆ พระราชากรมก็ไม่
 กลับไป พระเจ้าโกเมราชจึงราชาภิเศกพระราชากรมให้เสวยราชสมบัติอยู่
 ในพระนครโคกทดอก ตั้งพระนามชื่อ พระเจ้าเกตุมาตามหากษัตริย์
 พระอินทร์ได้ทรงทราบเหตุนี้ จึงบันดาลพระอรรคมเหสีมารับกษัตริย์

ให้ตกลงมากลางที่ประชุมเสนามาตย์ราชบรรพตย์ทั้งปวงในวันราชาภิเศก
พระเจ้าเกตุมาลา เห็นเป็นมหัศจรรย์นัก พระชรรคนยังอยู่จนทุกวันนี้
แฉ่นแฉ่นแดนเมียง โศกตลอดจนใจใ้เ็นามปรากฏชื่อว่าเมืองอินทปัตถมหา
นคร ฝ่ายพระเจ้าโกเมรามาเป็นพระราชบิดา ก็พาพระอรรคมเหษีผู้เป็น
มารดาพระเจ้าเกตุมาลาเสด็จกลับไปเมืองเขมรราช พระเจ้าเกตุมาลาเสด็จ
ราชสมบัติลงมา บันดาอาณาประชาราษฎร์ก็อยู่เย็นเป็นสุข ก็คิดบทรนนัก
เลื่องญาไปทุกประเทศ กระษัตริย์ทุกพระนครนำเอาดอกไม้ทองเงินมาถวาย
พระเจ้าเกตุมาลาเสด็จราชสมบัติมาช้านานได้หลายปี แต่ไม่มีพระราชบุตร
พระราชธิดาที่จะสืบวงศ์พระนครต่อไป จึงทรงพระอุดำหรั้รักษาดีจำเวญ
ภาวนาปรารถนาพระราชโอรสได้เจ้ดวัน จึงร่อนชนไปถึงเทพยดาชั้นแห่ง
พระอินทร์ ๆ ส่งเทพยดาลงมาเห็นว่า พระเจ้าเกตุมาลาทรงพระอุดำหรั้
รักษาดี จึงพระเทวไทยปรารถนาพระราชบุตร ที่จะสืบตระกูลวงศ์พระนคร
ต่อไป พระอินทร์จึงเชิญเทพบุตรองค์หนึ่งให้จุกลงมาเกิดในดอกประทุม
ชาติในสระแห่งหนึ่ง แล้วบันดาลให้พระเจ้าเกตุมาลาภาบริวารเสด็จไป
ประพาศป่า ภาบพระกุมารอยู่ในดอกประทุมชาติ เขามา देखใจเป็นพระราช
บุตรบุญธรรม ครั้นพระราชกุมารเจริญชน พระเจ้าเกตุมาลาทรงตั้ง
พระนามว่าพระเจ้าประทุมสุริย์วงศ์ เวลาหนึ่งพระเจ้าประทุมสุริย์วงศ์
เสด็จไปเที่ยวประพาศป่า จึงไปถึงโศกตลอด เหตุมีไม้ตลอดต้นหนึ่งใหญ่
นัก ลำต้นเอนไปข้างทิศอาคเน นอนราบถึงพันบกพ ๆ ภูกลงไปเป็นรอย
ปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ แผ่นดินงอกขึ้นสูงประมาณสองวาถึงห้าศบ แดก
กิ่งใบ คงชนเป็นท่มเยน แด่ไม้ตลอดต้นนี้ คำโบราณเล่าสืบกันว่า

เมื่อครั้งประสูติที่ประเทศจีนยังเป็นมหาสมุทรอยู่ พระยานาคชื่อว่าท้าว
 ชมภูปาปะภาคไปรับอาษาพระอิศวรเอาขนคิ้วพันเข้ากับเขาพระเมรุมิให้
 เอนเอียงได้ ฝ่ายพระพายชดใจจึงพัดให้เขาพระเมรุเอนเอียงไม่ได้ พระพาย
 เอาพระขรรค์ตัดคิ้วพระยานาคขว้างมาตกตงทนน พระอิศวรทรง
 พระเมตตานกจึงเอายาทงลงล่างบรรคว่า ถ้าคิ้วท้าวชมภูปาปะภาคตกตง
 ในที่ใด ก็ให้เกิดเป็นโคกแต่ต้นไม้อยู่ในที่นั้น จึงเกิดเป็นโคกมี
 ต้นทดอกใหญ่ต้นหนึ่ง จึงได้เรียกว่าโคกทดอก ฝ่ายพระเจ้า
 ประทุมสุริยวงษ์เห็นต้นทดอกเอนอยู่ตงทนน ก็ให้มหาดเล็กเอาพระยภู่
 ไปตัดบนต้นทดอกจนแตกแล้วตัดจนไปบนทนม ภาชเพตยาเอนต้นทดอกจน
 กัดค้อยตรงขนทละน้อย ๆ พระเจ้าประทุมสุริยวงษ์บนทนมทนม ต้นทดอก
 กัดตรงจนค้อมลงจน พระเจ้าประทุมสุริยวงษ์จึงตนจากพระบนทนม ให้
 หวาดหวนพระหฤไทย จึงเห็นยวงกิ่งทดอกไว้ จะเด็ดจนพระองค์ตงมาก
 ไม่ได้ เสด็จนั่งอยู่บนค้ำคอบจนต้นทดอกตรงขึ้นสูงที่สุด เป็นอัศจรรย์ใน
 พระหฤไทยนี้ จะเรียกมหาดเล็กฆ่าเผาทงปวงก็ไม่ได้ยิน ฝ่ายบนทนม
 ไพร่พลเสนาชาเผาทงปวงก็ตกใจ คอยอยู่ที่ต้นทดอกตง ภาชเพตยาพระ
 อาทิตยอยู่ไทย ต้นทดอกจนจึงเอนตงราบถึงพระขรรค์ตงแก่ พระเจ้า
 ประทุมสุริยวงษ์ จึงลงจากต้นทดอกมายังบนทนมชาเผ่า ๆ ก็มีคามยินดีนัก
 ครนรุ่งขึ้นเพตยาเข้านางนาคผู้เป็นธิดาพระยานาค ชวนบริวารขึ้นมาตงนนา
 ในทะเลสาบ แล้วว่ายเข้ามาตามลำคลองจนถึงที่ใกล้ต้นทดอก พระ
 เจ้าประทุมสุริยวงษ์เห็นนางนาคก็ภาพวกเข้ามาตงราชเสนาทงปดงเข้าตอม
 จับ ๆ นางนาคได้แล้วภามาไว้ที่ต้นทดอก ได้สมคั้งวาศแล้วตงเป็น
 พระอรรคมเหษี ขณะเมื่อพระเจ้าประทุมสุริยวงษ์จับนางนาคไตนน ฝ่าย

บริวารนางนาคก็ภาวนาหนักกลับไปแจ้งความแก่พระยานาคผู้บิดา ๆ จึงให้หา
 พระราชบุตรซึ่งเป็นน้องนางนาคให้เกณฑ์พวกพสกนิกรตาม ภายกับ
 พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ได้รบกันแพ้พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ ๆ จึงได้จะฆ่า
 เสีย นางนาคผู้เป็นพระอรรคมเหษีจึงทูลขอชีวิตไว้ แลพระเจ้าประทุม
 สุริยวงศ์ก็ปล่อยไปเสกสมรสกับนางนาค นาคกุมารจึงแจ้งความแก่พระ
 ยานาคผู้เป็นพระบิดาทุกประการ พระยานาคก็คิดว่า บุตรหญิงเราเขาก็จับได้
 ไปเลี้ยงเป็นภรรยา ครั้นให้บุตรชายไปติดตามได้รบกันแพ้เขา ๆ จับได้ก็
 ไม่ได้ฆ่าแล้วปล่อยมา คนของเขามีกะเวาเป็นอันมาก จึงจัดเครื่อง
 ราชบรรณาการ ให้บริวารนางนาคถวายพระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ ให้เชิญพระ
 เจ้าประทุมสุริยวงศ์กับพระราชบิดาเข้าไปเมืองนาค พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์
 กับนางนาคผู้เป็นอรรคมเหษีก็ลงไปขยับเมืองนาคประมาณกึ่งเดือน พระยา
 นาคจึงตรัสแก่พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ว่า ท่านเป็นมนุษย์จะมาอยู่ในเมือง
 นาคไม่สมควร จึงกตมขานไปเมืองมนุษย์ แลภุมณที่ใดควรจะสร้าง
 พระนครได้ ก็ให้ลงมาบอกข้าพเจ้าจะขึ้นไปช่วยสร้างให้ พระเจ้าประทุม
 สุริยวงศ์ก็ลาพระยานาค ภานางนาคขึ้นมาด้วยตนทดยก แลภานาง
 นาคไปเฝ้าพระเจ้าเกตุมาดาผู้เป็นพระบิดาเลี้ยง ทูลเล่าเรื่องความถวายทุก
 ประการ พระเจ้าเกตุมาดาผู้เป็นพระบิดาเลี้ยง จึงให้พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์
 กับอำมาตยราชเสนาไปเที่ยววัดที่ภุมณสถานสมควรจะสร้างพระนครได้ พระเจ้า
 ประทุมสุริยวงศ์ก็เห็นว่า โลกที่ตนทอดอกตั้งอยู่นั้น ควรจะสร้างพระนคร
 อันใหญ่ได้ แลว่ากันไปกราบทูลพระเจ้าเกตุมาดา ๆ จึงให้พระเจ้าประทุม

ดุริยวงศ์กับนาง นาคลงไปทูลแก่พระยานาค ๆ ก็พาพวกพสกนิกรขึ้นมาสร้าง
 พระนครอันใหญ่ ถวายพระเจ้าประทุมสุริยวงศ์อยู่ให้ชื่อว่าพระนครธม พระ
 เจ้าเกิดมาตากักราชาก็แก่พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ทรงราชอยู่ในพระนครธม
 อันใหญ่ ครั้นนานมาพระเจ้าเกิดมาตากักราชโดย พระเจ้าประทุม
 ดุริยวงศ์ก็ถวายพระนครที่พระเจ้าเกิดมาตามเป็นพระบิดาเดียงแต่จ้อยนั้น
 เป็นพระอาราม นิมนต์ให้พระพุทธรูปชญาจารย์ชญา เมื่อพระพุทธรูปชญาจารย์
 กตบเขามาจะตั้งภาทวป เพราะเหตุที่พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ทรงพระราช
 อุทิศถวายเมือง โลกทลยถกเป็นวัด จึงไดนามชื่อว่าพระนครวัดตั้งแต่นั้น
 พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ก็ส่งเครื่องราชบรรณาการไปถวายแก่พระยานาค
 ผู้เป็นพระเจ้าพ่อตาทุกปี ครั้นนั้นแต่เป็นนาคกระษัตริย์ทุกพระนคร ต้องไป
 ชนแก่พระนครธมอันใหญ่ ด้วยบารมีของพระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ เมื่อก
 ดุริยวงศ์ไปตั้งถ้อยหน้า เมืองตองตองถ้อยใหม่ เมืองละโว้ตั้งถ้อยหน้าแห่ง
 ถ้วนพระยานาคผู้เป็นพระเจ้าพ่อตาถึงแก่พิราลัยแล้ว พระราชบุตรพระยา
 นาคซึ่งเป็นน้องนางนาคนั้น ก็ได้อาณาภพพสกนิกรแทนพระบิดา พระเจ้า
 ประทุมสุริยวงศ์ได้ทรงราชมาช้านานแล้ว พุทธศักราชล่วงได้ ๓๕๐๓ ปี
 จึงพระร่วงบังเกิดขึ้นในเมืองสุโขทัยได้เป็นนายกของถ้อยหน้า จึงให้
 ตำรวจสอดมนไ้่นำไปส่งพระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ ๆ ได้เห็นสอดมนไ้่นำมาได้
 ไม่ช้า จึงตรัสถามว่าผู้ใดเป็นผู้จุดให้สอดมนไ้่นำมาส่งไม่ช้าได้จึง
 พวกไทยซึ่งสอดมนไ้่นำไปนั้นจึงกราบทูลว่านายร่วงผู้เป็นนายกของถ้อยหน้า
 ตั้งใจดีก็ตั้งทุกประการ ให้สอดมนไ้่นำมาถวาย พระเจ้าประทุม
 ดุริยวงศ์จึงตรัสว่าเมืองไทยเกิดบุญมบุญชนแล้ว ตั้งแต่นั้นไปเมืองไทย

จะไม่ได้อะไรเลย... พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์จึงว่าแก่ไทยซึ่งเป็น
 นายคุมหน้าไปถวายว่าอย่ามาตั้งหน้าอกเลย พวกไทยก็พากันกลับมาบอก
 แก่นายวัง ขณะนั้นพระยาเดโชดำดินเจ้าเมืองขอมเข้ามาเฝ้า จึงตรัส
 บอกว่า เดชอนมมูนมบุญเกิดขึ้นในเมืองไทย ให้เอาชดอมได้นำมาตั้งแก่
 เมืองเรา เห็นเขาจะไม่ชนแกเมืองเราแล้ว พระยาเดโชดำดินจึงกราบทูลว่า
 กระหม่อมฉันจะรับอาสาไปจับนายวังให้จงได้ พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์
 ห้ามว่าอย่าไปจับเขาเลย พระยาเดโชดำดินไม่ฟัง แล้วยกกราบถวาย
 บังคมลา มาจัดกองทัพเร่งรีบยกมา ตัวพระยาเดโชดำดินนั้นตามมาใน
 แผ่นดิน นายวังรู้ว่าเมืองเขมรยกทัพมาจะจับตัว ก็หนีไปถึงแดน
 เมืองพิจิตร ไปอาศัยอยู่ริมวัด จึงขอเช่าปดาอาหารชาวบ้านนกกิน
 ชาวบ้านก็ให้อาหารกับปดาหมอกิน ครั้นนายวังกินเนื้อเสียแล้ว ยังแต่
 ก้างจืดลงในน้ำ ก้างปदानนกกินเป็นชนวนว่ายน้ำอยู่ พระยาเดโชดำดิน
 ครั้นดำดินไปถึงบ้านที่นายวังอยู่ก็ผูกพันถามชาวบ้าน ๆ บอกว่านายวังนั้น
 ไปอยู่บ้านอื่นแล้ว พระยาเดโชดำดินก็ดำดินติดตามไป ครั้นนายวังรู้ก็หนีไป
 อาศัยอยู่วัดถนนเมืองสุโขทัย ให้เจ้าอธิการบวชให้เป็นภิกษุ ครั้นเวลา
 วันหนึ่งพระวังตงมากวาดตานวัด พระยาเดโชดำดินก็ผูกพันที่ใกล้พระวัง
 ยืนอยู่ทนน แต่ไม่รู้จักตัวพระวังจึงถามว่า พระวังอยู่ที่ไหน พระวัง
 จึงว่าอยู่ที่ถนนเทเวศร์ เราจะไปบอกพระวังให้ พระยาเดโชดำดินก็ผูกพัน
 มาได้ครึ่งกายก็ติดอยู่ไปไม่ได้ ครั้นนางมารูปกายพระยาเดโชดำดินก็กตัญญู
 กลายเป็นผีไป จึงเรียกว่าชอมดำดินแต่ครั้งนั้นมา พระพุทธศักราช
 ๒๕๐๒ ปี พระเจ้าสุโขไทยถึงแก่พิราลัย ไม่มีพระราชวงษานวงศ์ที่จะ

ศรของราชสมบัติดับไป เสนาบดีจึงไปอัญเชิญพระร่วงมาครองเมืองสุโขทัย
 พระเจ้าร่วงจึงทรงพระดำริว่า พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์คิดว่าไม่ให้เขาน้ำ
 ไปส่งแล้ว เหตุใดจึงให้พระยาเดโชดำดินมาจับเราเล่า เราจะยกกองทัพไป
 จับพระเจ้าประทุมสุริยวงศ์บ้าง จึงครัดสั่งให้เกณฑ์พวกพลโยธาเป็นอันมาก
 ยกจากเมืองสุโขทัยไปถึงเมืองเด็ยมราบจนถึงพระนครทมิฬ พระเจ้าประทุม
 สุริยวงศ์ทรงทราบจึงครัดสั่งว่าให้พระร่วงมาเปิดประตูพระนครทมิฬ พระเจ้า
 ร่วงจึงยกพลไปเปิดประตูเมืองไม่ได้ พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์เห็นว่าพระ
 เจ้าร่วงเปิดประตูเมืองไม่ได้แล้ว จึงครัดว่าเราจะให้ประตูเปิดเอง ให้พระ
 เจ้าร่วงเข้ามาเฝ้าเราให้จงได้ พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ตั้งนินแล้ว จึงครัด
 ว่าประตูเปิดเสียให้พระยาร่วงเข้ามาเฝ้าเรา ประตูก็เปิดออกในทันใดนั้น
 พระเจ้าร่วงกับพวกพลไทยทั้งปวงก่ด้วพระเดชาณุภาพกราบถวายบังคมชมพระ
 บารมีพระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ ตั้งแต่พระนครทมิฬจนถึงเมืองเด็ยมราบ
 จึงได้ ชื่อว่าเด็ยมราบแต่นั้นมา เมื่อพระเจ้าร่วงได้เฝ้าแล้ว ทรงนับถือเป็น
 อันมาก พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ก็พระราชทานทรัพย์ ตั้งของ ทองเงิน
 โภชนาหารให้พระเจ้าร่วง แดชุนนางไพร่พลทั้งปวงกินอยู่ผาสุกยิ่งนัก
 เมื่อพระยาร่วงทูลลากลับไปมา พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ ให้เอาทรัพย์ ตั้งของ
 ทองเงินในท้องพระคลังออกมาพระราชทานให้พระเจ้าร่วง แดชุนนางกับ
 ไพร่ทั้งปวง เขามาตามปราถนาทุกคน ทรัพย์ในท้องพระคลังก็ไม่พร่อง
 พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ มีบุญญาธิการยิ่งนัก พระเจ้าประทุมสุริยวงศ์ มี
 พระราชบุตรด้วยพระสนมองค์หนึ่ง ทรงพระนามชื่อพระเจ้ากรุงพาด พระ
 เจ้าประทุมสุริยวงศ์ทรงราชมาช้านาน ท้าวพระยาย้อมถวายดอกไม้ออกเงิน

ชกู่เนื่องนี้จ พระชนมายุได้ ร้อยปีแล้ว ทรงพระชราถึงแก่พิราลัยโดย กรุงไทย
 ก็มิได้ช่วยนำด้วยปลาแต่หนึ่งมา พระเจ้ากรุงพาดผู้ เป็นพระราชบุตร ก็ได้
 ทรงราชสืบกระษัตริย์วงศ์ต่อลงมา แต่พระเจ้ากรุงพาดองค์นี้ ไม่ได้
 เขาช่วยไปส่งแก่พระยานาค ๆ ไม่เห็นชาวเมืองเขมรเขาช่วยมาส่งช้านาน
 แล้ว จึงให้หนักที่เป็นเสนามนตรีมาตักเตือน ให้เขาช่วยไปส่ง พระเจ้า
 กรุงพาดก็มิยอมเขาช่วยไปส่ง ว่าแต่ก่อนนับดาของพระยานาคองค์นี้
 เป็นพระเจ้าพ่อตาของพระราชบิดาเรา ได้มีคุณแก่กันเป็นอันมาก กรุง
 เขมรจึงได้เขาช่วยไปส่งแก่เมืองนาค เดียวนเรากับพระยานาคก็ไม่ได้มี
 คุณสิ่งใดแก่กัน เราจะให้เขาช่วยไปส่งต้องการอะไร นาคซึ่งเป็น
 เสนามนตรีก็กลับลงไปทูลความแก่พระยานาค ๆ ได้ฟังก็โกรธ จึงยกพวก
 พด โยธาชนมาตั้งอินทขันธ์มหานคร จึงให้นาคกุมารเข้าไปต่อว่า ๆ เหตุใด
 ไม่เขาช่วยไปส่ง พระเจ้ากรุงพาดจึงว่าแก่นาคกุมาร เหมือนอย่างว่า
 แก่นาคเสนา เมื่อพระยานาคให้มาต่อว่าครั้งก่อนนั้น นาคกุมารจึงกลับ
 ไปทูลความแก่พระยานาค ๆ โกรธจึงยกพดเข้ารบเขาพระนคร พระเจ้า
 กรุงพาดจึงออกต่อรบด้วยพระยานาค ๆ ปราไชย พระเจ้ากรุงพาดจับได้
 ตัดศีรษะพระยานาค โดहितพระยานาคก็กระเด็นไปต่อพระองค์พระเจ้า
 กรุงพาด ฝ่ายบริวารพระยานาคก็พากันกลับไปเมืองนาค ครั้นอยู่มา
 พระเจ้ากรุงพาดบังเกิดโรคเรื้อนทั่วทั้งพระกาย เพราะโลหิตของพระยานาค
 ตัดของพระองค์ พระเจ้ากรุงพาดให้แพทย์รักษาก็ไม่หาย ยังมีพระฤษี
 องค์หนึ่งอยู่ในป่าหิมพานต์ บอกฤษีผู้เป็นบริวารของตนว่าข้าจะไปเที่ยว
 เสนทเมืองอินทขันธ์ สักสามเดือนจะกลับมา พระฤษีของคณนิกเหาะมา

บัดเดี๋ยวหนึ่งกถึงเมืองอินทปัตถมหานคร เห็นบุรุษชราหนึ่งผ้าขาว จึงถาม
 ว่าเมืองนี้เรียกว่าเมืองอะไร บุรุษชราหนึ่งผ้าขาวจึงบอกว่า เมืองอินทปัตถ
 มมหานคร พระฤๅษจึงว่าเมืองนี้ต้นกนกัคนา แต่กระษัตริย์ซึ่งครอง
 ราชสมบัตินั้นเป็นโรคเรื้อน พระชนมายุสั้นน้อยไม่สมควรที่จะครองพระนคร
 ชยได้ เราจะช่วยให้กระษัตริย์องค์ นมชนมายุยืนยาวไปนาน ให้ ได้ด้วย
 ราชสมบัติสมควรแก่พระนคร บุรุษชราหนึ่งผ้าขาวไปกราบทูลแก่พระเจ้า
 กรุงพาดว่า มีฤๅษองค์หนึ่งนามว่าจ. ชยพระองค์ให้หายโรค มีพระชน
 มายุยืน พระเจ้ากรุงพาดจึงตรัสสั่งให้ นมนต์พระฤๅษเข้าไปในพระราชวัง
 ตรัสสั่งให้ ไปเอากระทะเหล็กใหญ่มาตวงขนบนเตา คัดไฟได้น้ำเคี้ยวให้
 เดือดแดงพระฤๅษจึงว่า เชิญมหาบพิตรพระราชสมภารตงไปอยู่ในกระทะ
 เทียบ พระเจ้ากรุงพาดจึงตรัสว่าจะทำประการใด จึงจะให้เห็นปรากฏแก่
 จักษุคนทั้งปวง อามาศยหนึ่งจึงจับสุนัข ได้ลงในกระทะ สุนัขนั้นก็ตาย
 พระฤๅษจึงเอายาโรยลงไปในกระทะ สุนัขก็เป็นขนมรูปกายงามยิ่งกว่า
 แต่ก่อน พระเจ้ากรุงพาดก็ยังไม่เชื่อตงเป็น เท่ จึงตรัสสั่งให้อามาศย
 คนหนึ่งตงไปในกระทะนั้น พระฤๅษจึงเอายาโรยตง อามาศยนั้นก็เป็นขน
 รูปงามดุจเทวดา พระเจ้ากรุงพาดก็ยังไม่เชื่อ พระเจ้ากรุงพาดจึงตรัสว่า
 นมนต์พระมหาฤๅษตงไปในกระทะก่อนเทญ ข้าพเจ้าจึงจะเชื่อ พระมหา
 ฤๅษก็เปิดองเคืองบริกขารออกจากกาย จึงตงไฉวว่า ถ้าอาตมภาพตงไป
 ในกระทะแล้ว จงเอายานโรยตงไปในกระทะ พระมหาฤๅษตงเสร็จแล้ว
 ก็ตงไฉวให้แก่พระเจ้ากรุงพาด แล้วตงไปในกระทะ กายพระฤๅษนั้น
 ก็ตงตายเป็นน้ำ พระเจ้ากรุงพาดก็เอายาโรยตงไปในกระทะครึ่งหนึ่ง จึง

บังเกิดเป็นมือเป็นเท้าชน พระเจ้ากรุงพาดก็ไม่เอายา ไรยดงไปอีกให้ สิ้น
พระเจ้า กรุงพาด จึงสั่งให้ อำมาตย์ หามเอากระทะไป เทเตี้ย ที่ริมเชิงเขาอยู่
ทิศใต้พระนคร ช้านานได้สามเดือน พระมหาฤๅษณ์ผู้เป็นอาจารย์ใหญ่
ไม่เห็นพระฤๅษณ์มาสู่บพระเจ้ากรุงพาดนั้น จึงถามฤๅษณ์ที่เป็นบริวารทั้ง
๕๐๐ ว่าพระผู้เป็นเจ้าของท่านทั้งปวงนี้ไปข้างไหน พระฤๅษณ์ที่เป็นบริวาร
จึงแจ้งความว่า พระผู้เป็นเจ้าของข้าพเจ้าไปเมืองอินทปัตถมหานคร จึง
พระมหาฤๅษณ์เป็นครูผู้ใหญ่ เหาะมาถึงเมืองอินทปัตถมหานคร จึงถาม
ชาวเมืองทั้งหลายว่า ท่านได้เห็นฤๅษณ์องค์หนึ่งมาเมืองนี้บ้างฤๅไม่ ชาว
เมืองจึงบอกว่าได้เห็นอยู่ แต่ฤๅษณ์องค์นั้นมาว่าจะสู่บพระมหากระษัตริชน
ให้หายโรคให้รูปร่าง ให้พระชนมายุยืนยาวไปนาน พระมหากระษัตริ
ไม่เชื่อจึงให้ฤๅษณ์นกลงไปในกระทะก่อน ฤๅษณ์นั้นจึงตั้งว่า เมื่อขาดมาภาพ
ดงไปในกระทะแล้ว จึงเอายา ไรยดงไปในกระทะ พระมหากระษัตริชเอายา
ไรยดงไปก็ไม่เห็นเป็นชน พระมหากระษัตริชจึงให้อำมาตย์เอากระทะนั้น
ไปเทเตี้ยที่ภูเขาข้างทิศใต้พระนคร พระฤๅษณ์ผู้เป็นอาจารย์รูตงนนแล้ว
จึงไปตามที่ภูเขา นั้น ได้เห็นศพฤๅษณ์ผู้ตายนั้น พระฤๅษณ์ผู้เป็นอาจารย์
จึงสู่บชน แล้วถามว่าเหตุใดท่านจึงมาตายอยู่ที่นี่ พระฤๅษณ์นั้นจึงบอกว่า
ข้าพเจ้ามาหวังจะสู่บให้กระษัตริชนมรูปร่างและอายุยืน กระษัตริชนนั้นก็
เชื่อ จึงให้จับเอาสุนัขมาได้ลงในกระทะแล้ว ข้าพเจ้าก็เอายา ไรยดงไป
ก็เห็นชน แล้วกระษัตริชนนั้นก็ยังไม่เชื่อ แล้วครีดีบังคับให้อำมาตย์คนหนึ่ง
ดงไปในกระทะอีก ข้าพเจ้าก็เอายา ไรยดงไปก็เห็นชนรูปร่างยิ่งกว่าแต่
ก่อน แต่กระษัตริชนยังไม่เชื่อ จึงให้ข้าพเจ้าดงไปในกระทะ เมื่อข้าพเจ้า

จะลงไปในกระทะจึงสั่งไว้ว่าให้เอายาโรยลงไป กระษัตริย์นั้นก็ไม่ได้ โรยยา
ตามข้าพเจ้าสั่งไว้ ข้าพเจ้าจึงได้ ถึงความตายฉะนั้น ฤๅษีทั้งสองมีความ
โกรธนักจึงพากันมาในเมืองอินทปัตถมหานคร ที่พระเจ้ากรุงพาดอยู่นั้น
ฤๅษีทั้งสองจึงแจ้งว่า เรามัจฉกรมเมตตาคะชุกท่านชน ให้รูปงามให้อายุยืน
ให้หายโรค ท่านกตัมมาประทุศฐุร้ายแก่เรา คงเดินไปอย่าให้ท่าน
หายโรค อย่าให้ท่านทรงร่มมบัติอยู่ช้านานได้ แด่เมืองอินทปัตถ
กระษัตริย์องค์ใดได้ครองราชสมบัติด้วยยาให้ช้านานได้ ให้ได้ข่มขู่เป็น
มาไป แด่พระฤๅษีทั้งสองก็พากันไปบาทิมพานต์ พระเจ้ากรุงพาดก็เป็น
โรคเรื้อนไม่หาย จึงพากันส่งนมบริวารไปรักษาพระองค์อยู่ที่เขาแปดเหลี่ยม
แต่ทุกถวนนเรียกว่าเขาฤๅษี คำไทยว่าเขาเตนจ พระเจ้ากรุงพาดรักษา
โรคเรื้อนไม่หาย ก็ถึงแก่พิตดาโดย รูปกายพระเจ้ากรุงพาดแต่นางนั้นก็ส่งนม
ก็ตายเป็นลีลาไป ยังปรากฏอยู่จนทุกถวนน คงแต่นมมากระษัตริย์ใน
แคว้นแคว้นแดนเขมรที่เสวยราชสมบัติในพระนครนั้นไม่ช้านานได้ โดย
ลำดับมาหายพระองค์ จนถึงกระษัตริย์องค์หนึ่ง เดิมชื่อนายพรมเป็น
พ่อค้าโค ได้เสวยราชสมบัติ ตั้งพระนครอยู่ข้างปากแม่น้ำ ในทิศ
คว้นชยก แห่งพระนครขม ก่อกำแพงด้วยลีลาแดงปรากฏอยู่จนทุก
ถวนน นายพรมได้เสวยราชสมบัติได้ ๓๐ ปีก็ถึงแก่พิตดาโดย มีพระราช
บุตรองค์หนึ่ง ได้เสวยราชสมบัติสืบต่อมา พระมหากษัตริย์นั้นไม่มี
พระราชบุตร ครนนานมากทรงพระชราทรงประชวร จึงให้ โหรทำนาย ๆ
ว่าสมบุญมาบังเกิดในภรรยาคหิงษาในพระนครนั้น พระมหากษัตริย์
จึงสั่งให้อำมาตย์ไปจับหิงษาใจที่นครภนมาฆ่าเสีย โหรจึงทูลห้าม

ว่าก็จะจับหญิงมกรรมมาฆ่าเสียให้ สันนงก็เป็นกรรมเวรไป แต่อาการ
 ที่ผู้ มบุญมาบังเกิดในกรรมหญิงนั้น เป็นคนจิตใจเทียวกับพิน ถ้า
 เกบพินได้เอามัดพินจนทุบจนคี่คะเดินมา เมฆจะขยุดภิกษุจนกเขามัดพิน
 วางไว้ แล้วเอาผ้าทรงบนคี่คะนั้นวางบนมดพินรองนั่ง เหตุว่าบุตร
 ที่ในกรรมนั้นแต่เป็นผู้ มบุญ ถ้าเห็นดังนั้นแล้วจึงฆ่าหญิงเช่นใจมี
 กรรมคนนั้นเสียเทียว พระมหากษัตริย์ได้ทรงฟัง โหรกราบทูลดังนี้ จึงให้
 อำมาตย์ไปเกี่ยวดอดแถมดู ครั้นนั้นหญิงเช่นใจพวกหนึ่งทูลมดพินมา
 แต่หญิงเหล่านั้นปลงมดพินลงจากคี่คะแล้ว ก็พากันไปเกี่ยวดองตาม
 รมไม้ แต่หญิงเช่นใจมกรรมคนหนานั้น ปลงมดพินแล้วเอาผ้าตาศ
 บนมดพินรองนั่ง พวกอำมาตย์เห็นดังนี้แล้วจึงจับหญิงนั้นไปถวาย
 พระมหากษัตริย์ ๆ จึงตรัสสั่งให้เพชฌัญญา เขาไปฆ่าเสียที่ดอนแห่งหนึ่ง
 ใกล้วัดพระมหาสังฆราช บदनเรียกว่าดอนพระศรี ส่วนกุมารอยู่ในกรรม
 นั้นก็ประดุจตรออกมา มีแรงมากงับกับคอบองรักษากุมารนั้นไว้ จะไม่ให้
 ถูกแดดแดดลม ส่วนตาศเห็นเป็นผู้เดียว โศกของพระมหาสังฆราชนั้น ได้ฝูง
 โคไปเลี้ยงที่ใกล้ ๆ พมารดา กุมารนั้น เห็นฝูงแร้งพากันกางปีกบองบีด
 อยู่ก็มีความสงไสย จึงเข้าไปดูเห็นกุมารมีรูปอันงามก็ข่มเอามาถวายแก่
 พระมหาสังฆราช ๆ ก็ว่ากุมารคนนั้นจะมบุญมาก แต่พระมหากษัตริย์
 ให้เอามาฆ่าด้วยยังไม่ตาย จึงมอบให้ตาศเหเขาไปเลี้ยงไว้ จนชาย
 กุมารนั้นได้หกขวบเจ็ดขวบ ครั้นอยู่มาพระมหากษัตริย์ทรงพระประชวร
 อัก จึงให้ โหรทำนาย ๆ ว่าผู้ มบุญนั้นยังไม่ตาย มีผู้เอามาไปเลี้ยงไว้

ขยู่ขางทศัศวันออกแห่งเมืองพนมเพ็ญ พระมหากษัตริย์จึงให้อำมาตย์
 ไปจับตัว ส่วนพระมหาดังยราชกับตาเคเหรีความนั้นแล้ว พระมหา
 ดังยราชจึงให้ตาเคเหภากุมารหนีไป ฝ่ายอำมาตย์ก็ติดตามไป ตาเคเห
 เห็นจวนตัวจึงพาพระกุมารเข้าซ่อนอยู่ในบึงแห่งหนึ่ง เดียวนเรียกว่า
 โศกบันสน เมื่อจะเข้าไปนั้นตาเคเหทำเป็นที่เดินถอยหลังเข้าไป หวังจะ
 ให้คนทั้งปวงเห็นว่าหนีออกจาก โศกบันสนแล้ว ฝ่ายอำมาตย์ก็ติดตามไป
 ถึง โศกบันสนแล้วก็ไม่เห็น จึงสืบข่าวเขาบอกตามหาญารภน แต่กุมาร
 ขยู่ขามข้างฟางหนึ่งไปชนคร่อมพระกุมารอยู่ ทำอาถรรพ์เหมือนเคยขบ
 ย่ำคู้ข้างฟางปวง ไม่ให้คนทั้งปวงสงสัย ฝ่ายอำมาตย์ว่าเง้นหาเที่ยวหาไม่พบ
 แล้ว ก็ภาไฟว์พลกลับมาทูลพระมหากษัตริย์ ฝ่ายตาเคเหเห็นคนตาม
 ทั่วปวงกลับไปแล้ว จึงพาพระกุมารออกจากบึงไปถอยอยู่ในป่าแห่งหนึ่ง
 ชื่อไพรทัม ฝ่ายพระมหากษัตริย์ให้ ไททักมาย ๆ ว่า บัดนี้มมบุญหนีไป
 อยู่ในป่าแห่งหนึ่งข้างทิศใต้ พระมหากษัตริย์จึงให้เง้นหาอำมาตย์กับ
 ไปติดตาม ตาเคเหเห็นจึงพากุมารหนีไปพักอยู่ที่ป่าไฟว์ปวน ขยู่ขาม
 ไฟว์ปวนไปพักอยู่ที่เขาประสังทือข้างทิศเหนือ เมื่อจะเข้าไปในถ้ำนั้น ตาเคเห
 อุ่มพระกุมารเดินถอยหลังเข้าไปในถ้ำนั้นแล้ว แฉงมมกัซึโยบิตปากถ้า
 เตี้ย หวังจะไม่ให้คนสงสัยว่าตาเคเหพากุมารเข้าไปในถ้ำนั้น ฝ่ายอำมาตย์
 ก็ภาไฟว์พลกลับมาทูลพระมหากษัตริย์ ๆ ถิ่นอยู่ ฝ่ายตาเคเหก็พากุมาร
 ขยู่ขามแม่น้ำพนมเพ็ญ ไปที่คดอนแห่งหนึ่งข้างทิศตะวันตก กุญรรจึงหัก
 เขากิ่งไทรบักไว้ จึงอธิบายว่า ถ้าข้าพเจ้าจะมมบุญต่อไปในภายน่า

ก็ขอให้ กิ่งไทรนั้นเป็นชนจำเวญโตใหญ่ไปในเบื้องหน้า ต้นไทรนั้นยังปรากฏ
 อยู่จนทุกวันนี้ ครั้นอธิฐานแล้วกุมารก็บันทึกหมอล้อมอยู่บนตักตาเคเห
 น้อยหนึ่ง ตาเคเหเห็นนกกระทาทิ้งปลาอยู่ในหนองเป็นอันมาก ตาเคเห
 สำคัญว่ากองทัพยกมาตามจับ ตาเคเหจึงปลุกกุมารขึ้น บอกว่ากองทัพ
 ยกตามมา ก็พากันหนีไปถึงต้นมะม่วงต้นหนึ่ง ตาเคเหจึงขึ้นไปบน
 ต้นมะม่วงส่งสายสังเคศไม่เห็นกองทัพ เห็นแต่ฝูงนกกระทาทิ้งปลา
 อยู่ในหนองกุดใจ จึงเก็บผลมะม่วงมาให้แก่กุมาร จึงบอกพระกุมาร
 ว่าไม่ใช่กองทัพ กุมารก็คิดแต่ในใจว่า ตาเคเหหลงเงาให้ตกใจ ถ้าเรา
 มีบุญได้เป็นพระษัตริย์ของเวญแล้วส่งน้องเลี้ยงบาง แล้วกุมารก็เผลอ
 มะม่วง ตาเคเหได้รับพระราชทานมี ไชยราชซึ่งนัก ตาเคเหก็เก็บผล
 มะม่วงส่งถวายส่งนมาด้วย ก็ภาณมาถึงที่บานตำบลหนึ่ง กุมารอดอาหาร
 หิวโหยนัก ได้เห็นหญิงสาวคนหนึ่งไปยืนอยู่หน้าบ้าน กุมารจึงว่า ตาไป
 ขอเขาหญิงสาวที่ยืนอยู่นั้นมากินสักน้อยเทญ ตาเคเหก็ไม่ขอเข้าแก่หญิง
 ที่ยืนอยู่นั้น ๆ จึงถามว่าตามาแต่ข้างไหน ตาเคเหจึงบอกความตามเหตุ
 ที่ตนมาที่กุมาร หญิงสาวก็ให้ไปรับกุมารเข้ามา แต่งโภชนาหารให้
 กินแล้วให้กุมารกับตาเคเหอยู่ในบ้านนั้น ได้ประมาณเจ็ดวัน ฝ่ายพระ
 มหากระษัตริย์ทรงประสูรหน้กลิ้งแก่พิลาไลย เสด็จมาพุดมาตย์ราชประโรหิต
 ก็ประชุมพร้อมกัน ให้หาโหรทำนายดูว่าผู้ มบุญนั้นยังอยู่ จึงปลุกษา
 กันเลี้ยงราชรถไป ราชรถก็ตรงไปถึงฝั่งแม่น้ำก็หยุดอยู่ ฝ่ายอำมาตย์
 ราชประโรหิตซึ่งตามราชรถไปนั้น ก็ชวนกันเอาราชรถนั้นข้ามแม่น้ำไปถึง

ฝั่งปากข้างโน้น ราชรถตรงไปถึงที่ใกล้คูมาร เสด่นามาด้วยราชปะโรหิตเห็น
 พระราชกุมาร ต้อง ด้วยดีลักษณะควรจะเป็นพระมหากษัตริย์ครอบครอง
 ราชสมบัติ บำรุงอาณาประชาราษฎร์ให้อยู่เย็นเป็นสุขได้ ก็ให้ปะโรคม
 คุรียงคนตรุษชนพร้อมกัน เชิญเสด็จกุมารขึ้นทรงราชรถแห่แห่นไปสู่อัง
 พระนครจุฑามุกชพนมเพณ เป็นล้นมุกติกระษัตริย์ทรงพระนามพระเจ้าบงกษ
 จักรง เพราะเหตุเมื่อนายเพชรมาพบพระมารดาหนักแรงมากางบักปกบัต
 เถวกราชพระองค์ไว้นั้น พระเจ้าบงกษจักรง จึงทรงตั้งตาเถยเป็น
 เจ้าพาทพหะเชกคุมเนตร และบ้านที่พระองค์ ไปมาได้ยบเบียงชาวชนชยนั้น
 ให้ตั้งชานเป็นเมืองเรียกว่าเมืองล้งล้งคณล แล้วพระราชทานล้งล้งคณล
 ในเมืองล้งล้งคณลให้ ชนแก่หญิงชาวท ไทเข้าแก่พระองค์ล้งล้งคณล ที่ทนาย
 เพชรมาถูกพระมารดานั้น ให้ล้งล้งคณลชยว่าวัดคณลพระศรี ที่พระองค์
 บักคณลไทรไว้นั้น ให้ล้งล้งคณลพระวิหารไว้ ให้ชยว่าวัดวิหารล้งล้งคณล เมษ
 ตาเคเหได้ เป็นเจ้าพาทพหะ นนไต เตตยลลระมวงมาแต่ ครังภาพระกุมารหัน
 มานน เอมายปลุกไว้ ในบ้านจนโตใหญ่ ได้เจดีย์จนมีผลจึงเกบมาถวาย
 พระเจ้าบงกษจักรง ๆ ล้งล้งคณล ไชยลลระค จึงล้งล้งคณลเจ้าพาทพหะว่าได้ผล
 ลลระมวงมาแต่ไหน เจ้าพาทพหะจึงล้งล้งคณลว่าได้มาแต่ครังหันนกกกระทงนั้น
 พระเจ้าบงกษจักรงจึงล้งล้งคณลว่า เมอชณะนชามคณลโกรบนัก ด้วยตา
 ลลระช้ำให้ล้งล้งคณลใจ โทษคณลก็มีชย ให้ล้งล้งคณลพิเคระคณลโทษจะมีประการไต เจ้าพ
 ทพหะจึงล้งล้งคณลว่า โทษชยพเจ้ากถึงทตาย ขอพระองคจงมาชยพเจ้าล้งล้ง
 ลลระช้ำเอาไวจะเกนเยียงอย่างคณลไป พระเจ้าบงกษจักรงจึงล้งล้งคณลว่า โทษ

๕๒๕ ๕
 ๕๒๖ ๕
 ๕๒๗ ๕
 ๕๒๘ ๕
 ๕๒๙ ๕
 ๕๓๐ ๕
 ๕๓๑ ๕
 ๕๓๒ ๕
 ๕๓๓ ๕
 ๕๓๔ ๕
 ๕๓๕ ๕
 ๕๓๖ ๕
 ๕๓๗ ๕
 ๕๓๘ ๕
 ๕๓๙ ๕
 ๕๔๐ ๕
 ๕๔๑ ๕
 ๕๔๒ ๕
 ๕๔๓ ๕
 ๕๔๔ ๕
 ๕๔๕ ๕
 ๕๔๖ ๕
 ๕๔๗ ๕
 ๕๔๘ ๕
 ๕๔๙ ๕
 ๕๕๐ ๕
 ๕๕๑ ๕
 ๕๕๒ ๕
 ๕๕๓ ๕
 ๕๕๔ ๕
 ๕๕๕ ๕
 ๕๕๖ ๕
 ๕๕๗ ๕
 ๕๕๘ ๕
 ๕๕๙ ๕
 ๕๖๐ ๕
 ๕๖๑ ๕
 ๕๖๒ ๕
 ๕๖๓ ๕
 ๕๖๔ ๕
 ๕๖๕ ๕
 ๕๖๖ ๕
 ๕๖๗ ๕
 ๕๖๘ ๕
 ๕๖๙ ๕
 ๕๗๐ ๕
 ๕๗๑ ๕
 ๕๗๒ ๕
 ๕๗๓ ๕
 ๕๗๔ ๕
 ๕๗๕ ๕
 ๕๗๖ ๕
 ๕๗๗ ๕
 ๕๗๘ ๕
 ๕๗๙ ๕
 ๕๘๐ ๕
 ๕๘๑ ๕
 ๕๘๒ ๕
 ๕๘๓ ๕
 ๕๘๔ ๕
 ๕๘๕ ๕
 ๕๘๖ ๕
 ๕๘๗ ๕
 ๕๘๘ ๕
 ๕๘๙ ๕
 ๕๙๐ ๕
 ๕๙๑ ๕
 ๕๙๒ ๕
 ๕๙๓ ๕
 ๕๙๔ ๕
 ๕๙๕ ๕
 ๕๙๖ ๕
 ๕๙๗ ๕
 ๕๙๘ ๕
 ๕๙๙ ๕
 ๖๐๐ ๕

จะกลับมานอนได้ บิดามารดาจึงเที่ยวหาน้ำจะให้บุตรหญิงนั้นกิน จึงไป
 ก็น้ำในกระพวงสีดา เป็นน้ำประดาของพระฤๅษีถาดงไว้ แล้วก็
 กลับไปภาบุตรหญิงมาให้กินน้ำในกระพวงสีดา แล้วภพหันทางก็ภา
 ก็นักลับไปบ้าน บุตรหญิงหนักมกรรมขึ้น บิดามารดามีความสงสัย
 จึงถามบุตรหญิงว่ารักใคร่กับผีใดจึงมีกรรม บุตรหญิงนั้นก็คิดเสียว่าไม่
 ไตรรกใคร่กับผีใดด้วยมีแต่เที่ยวไปจากเรือนเฉย แต่เมื่อไปเที่ยวบ้านนี้ได้
 ก็น้ำในกระพวงสีดา แดกถนนวนเหมือนกลิ่นประดาของ บิดามารดาจึง
 มีความสงสัยว่า เกิดสัจจะเป็นน้ำประดาของบุรุษใดมาถ่ายไว้ บุตร
 ของเราใด ก็จึงมีกรรม บิดามารดาก็มีความสงสัยถามบุตรหญิง จึง
 ประวิงบุตรภษากรรม ไฉนถึงจนพิศมาค์ ก็ตลอดบุตรเป็นชายประกอบด้วย
 ลักษณะอันงาม บิดามารดาก็ช่วยกันเลี้ยงรักษาจนเจริญใหญ่ขึ้นโตแจ่ม
 ก็ไปเที่ยวเล่นกับทารกเพื่อนบ้าน ทารกชาวบ้านจึงว่าแก่กุมารนั้นว่าดู
 ไม่มิดดา กุมารนั้นมีความน้อยใจนัก จึงถามมารดาว่าเขากากัน
 ต่เคยบ่นว่าขานไม้มิดดา ๆ ข้ายุติโทษ มารดาจึงบอกให้ขานแจ่มบ้าง มารดา
 ได้ฟังบุตรหญิงดังนั้นจึงเกิดความให้บุตรนั้นฟัง แต่ตรงไปเที่ยวมาไปกินน้ำ
 ในกระพวงสีดาจนสมควร ชนมานันทกประการ กุมารได้ ฟังดังนั้นจึงว่า
 ถ้าจะอยู่ไปก็จะมีความอายแก่คนทั้งปวง ข้าจะถามมารดาไปเที่ยวหาบิดา
 ให้กับแล้วจึงจะกลับมา มารดาก็บิตายายห้ามสั่งเท้าใดกุมารนั้นก็ไม่ฟัง
 จึงถามมารดากับตายายเที่ยวไปในป่า ภูมพระฤๅษี ๆ จึงถามว่ากุมาร
 จะไปข้างไหน กุมารจึงบอกว่า ข้าพเจ้าเที่ยวมาตามหิมิตาของข้าพเจ้า
 ฤๅษีจึงถามว่า บิดาของท่านชื่อไร รูปพรรณสัณฐานเป็นประการใด

เจ้าจึงมาตามหาในป่าดงนี้ กุมารจึงบอกว่ามารดาข้าพเจ้าบอกว่า ออก
มาเที่ยวมาได้ ถิ่นนี้ในกระพวงสัตว์จึงมีกรรม ข้าพเจ้าไม่รู้จักรูปพรรณ
แฉกนามบิดาข้าพเจ้า จึงมาตามหา ฤษัจึงว่าแก่กุมารว่า เจ้าจงยู่ที่
เทว เจานคอบุตรของเราแล้ว เราจะได้อวดสอนให้เรียนคิลปลัศตร
เจ้าหรือรักษากายไปภายหน้า กุมารนั้นได้ทราบความว่าพระฤษัของคน
เปแบบิตาของตนด้นน ก็มีความยินดีน กุมารนั้นจึงอยู่กับพระฤษัเป็น
บิดา ๆ ก็สั่งสอนให้กุมารเรียนคิลปลัศตร กุมารก็อดสำเรียนคิลปลัศตร
อยู่ในสำนักพระฤษัได้เจดปี พระฤษัจึงเอาเหล็กคกบนหนึ่งมาประดัทช
เป็นเหล็กกายดัทช ให้แก่กุมารผู้บรรักษาไว้สำหรับบ่งกันตัว มิให้
ไฟรทงปวงมารกระทำร้ายได้ แลเหล็กกายดัทชกชนนั้นอาจแก่ ซึ่งพิศยา
เขือเมาให้กลายเป็นคิม โยธารศหวนคัมบริ โภคได้ แล้วพระฤษัจึงให้
กุมารเขนเหล็กกายดัทชนั้นมาขมมายังสำนักนมารดาตายาย ๆ จึงให้กุมาร
นั้นกลับไปหาพระฤษั ๆ ว่าเราจะไปยู่ในป่าหิมพานคแล้ว กุมารก็กราบ
นบดัการตาพระฤษักขมมายังสำนักนมารดาตายายแห่งคน เต้าความให้
มารดาตายายฟังทุกประการ มารดาตายายกมีความยินดีเป็นอนมาก ครน
ชยูนานมามารดาตายายถึงแก่กรรมแล้วกุมารก็เที่ยวไปยู่ในราวป่าแห่งหนึ่ง
ใกล้พระนครชม บรชชนนทวไรเขา โภชเขาพวงเตยงชวคร์ เวดาวนหนึ่ง
บรชชนนเขาเหล็กกายดัทชหุนคัคระนคณอย แต่บรชชนนคจากทนอน
บอกไปคแต่ผลไม ในไร่ชของตนซึ่งปลกไว้ ภายหลังมกาควหนึ่งไปกินคาง
คชนคแตบรชชนนเขาไปในคชอน ชนจบคยูนกชอนเหล็กกายดัทชคแตบรชช
อูจวระ เป็นเมคคางคคคชกับกชนเหล็กกายดัทชนคแตบรชชนนคไป ค่าย

บุรุษนั้นกลับมาเห็นเมตเตงติดอยู่กับก้อนเหล็กก็เอาไปปลุกไว้ เตนงั้น
 กิ่งอกขนจนมัสต บุรุษนั้นก็เก็บเอามากินมี โยซาร์คยั้งนัก เพราะเหตุ
 ดึงนั้นจึงได้นามชื่อว่าบุรุษเตงหวาน ฝ่ายพระมหากษัตริศรภาบริวารไป
 เทยวประพาศเล่นในป่า ไปภบไว้บุรุษเตงหวานก็ภาบริวารเข้าไปเก็บผล
 เตงของบุรุษนั้นได้ด้วยมี โยซาร์คหวานนัก จึงตรัสสั่งไว้ว่า บุรุษเตงหวาน
 นั้นจงอุสาห์รักษาผลเตงหวานไว้ ให้เราอย่าให้ ช่อชายให้ผู้ใด ถ้าแต่
 ช่อชายให้ผู้ใดแล้วเราจะให้ตั้งโทษท่านถึงสาหัส แล้วพระมหากษัตริศร
 ของคนนกกภาบริวารกลับไปพระนคร ภายหลังมีบุรุษเตง โคคนหนึ่งไป
 เตยง โคยริบไว้บุรุษเตงหวาน โคนนั้นเข้าไปในไว้บุรุษเตงหวาน ๆ ก็จับ
 ไว้โค ๆ ไม่หนีไป บุรุษเตงหวานมีความโกรธ จึงเอาถชนเหล็กขว้าง
 ไปถูกที่ข้งโคก็ทะลุ โคนนั้นก็ตาย บุรุษเตยง โคจึงคิดว่าเก็บบุรุษเตงหวาน
 ว่า เหตุใดท่านจึงฆ่าโคของข้าพเจ้าด้วย บุรุษเตยง โคก็เขาคความนินมารของ
 แก่ตระกูลการ ๆ จึงให้นายเกการมาจะเอาบุรุษเตงหวานนั้นไป บุรุษเตง
 หวานก็ว่าไว้เตงนี้พระมหากษัตริศรสั่งไว้ ให้ข้าพเจ้าเผ่ายุมนให้เป็นอันตราย
 โค เมื่อจะมาเอาตัวข้าพเจ้าไปแล้วก็ ให้กราบทูลเสียก่อน ข้าพเจ้าจึงจะไป
 เสนามนตรีจึงกลับไปกราบทูลแก่พระมหากษัตริศร ๆ จึงตรัสสั่งขุนนางออก
 ไปเอาตัวบุรุษเตงหวาน ๆ เมื่อนามนกรเอาเหล็กถชนไปด้วย ครั้นเขาเอา
 พระมหากษัตริศร ๆ จึงตรัสถามว่าเหตุไรจึงฆ่าโคของข้าพเจ้าด้วย บุรุษเตง
 หวานกราบทูลว่า บุรุษผู้เป็นเจ้าของโคปล่อยโคให้เข้าไปในไร่ทั้งฝูง ไป
 เรียบบ เตงหนึ่งไปรดให้ พืชทษรักษาไว้ถวาย กระหม่อมฉันนึกกลัวความผิด
 เหลืออดสัดกำลังไล่ไม่พอง จึงเอาก้อนเหล็กทงไปถก โคตัวหนึ่งตาย แล้วแต่

จะโปรด พระมหากษัตริย์จึงเรียกเอาก้อนเหล็กของบุรุษแดงหวานนั้นไป
ตั้งให้ช่างเหล็กตีเป็นหอกมอมขี้ให้แก่ บุรุษแดงหวานเอาถ้ำกับ คั้นไปขังไว้
สำหรับจะได้อเป็นเครื่องสำตราวุธป้องกันโจรร้ายดักแทง แล้วบุรุษแดง
หวานก็กราบถวายบังคมลากลับมาพักพิงรักษาแดงอยู่ทิว ในเพลาวันหนึ่ง
พระมหากษัตริย์นึกคนของพระหฤไทย จะใคร่ไปดักยิงของบุรุษนั้นสองคน
จึงกำมาตย์ผู้รวมพระหฤไทยไปในเพลาราตรี ไปถึงไร่แดงบุรุษแดงหวาน
เข้า พระมหากษัตริย์ตรวดตรวจไร่ของบุรุษแดงหวานเข้าไป ดักแทงของ
บุรุษแดงหวาน ๆ คนนั้นสำคัญว่าโจรตรวจเข้าไร่ดักของ จึงจับได้หยก
นั้นพุ่งเข้าไปถูกพระมหากษัตริย์ถึงแก่พิราลัยโดย แล้วยกเอาหอกมอมขี้
ไม่ทราบว่าเป็นพระมหากษัตริย์ ฝ่ายอำมาตย์คนนั้นซึ่งติดตามเสด็จมา รู้ว่า
พระมหากษัตริย์ถึงแก่พิราลัยโดยแล้วก็หนีกลับไป ถึงพระนครไม่ได้บอกแก่
ผู้ใด ครั้นรุ่งขึ้นเพลาเช้าเสนาบดีมนตรีผู้ใหญ่ผู้น้อยพากันชวนเสกไม่เห็น
พระมหากษัตริย์เสด็จออก ขุนนางทั้งปวงจึงให้ ไต่ถามนักฉันทมาใน
ต่างคนต่างว่าไม่รู้ ไม่เห็นทั้งสิ้น เสนามนตรีทั้งปวงจึงพากันไปเที่ยวหา
พระมหากษัตริย์จนถึงไร่บุรุษแดงหวาน จึงเห็นพระมหากษัตริย์ขึ้น
พระชนม์อยู่ในไร่บุรุษแดงหวานนั้น เสนามนตรีทั้งปวงจึงไปซักถามบุรุษ
แดงหวาน ๆ ว่าไม่รู้ว่าพระมหากษัตริย์ สำคัญว่าโจรจึงแทง เสนามนตรี
ทั้งปวงจึงปลุกษากันว่า บุรุษแดงหวานไม่มีโทษ จึงอัญเชิญพระศัพพะ
มหากษัตริย์ไปสู่พระนคร ครั้นปลงพระศัพพะแล้วจึงประชุมเสนามาตย์
ราชปะโรหิตโหราพฤตมาจารย์ว่า พระมหากษัตริย์พระองค์นี้ ไม่มีพระราช
วงษานุวงศ์ที่จะครองราชสมบัติสืบกษัตริย์ต่อไปแล้ว พวกเราจึงจัดแจง

เลี้ยงราชรถไป ถ้าผู้ใดมีบุญญาธิการควรจะครองราชสมบัติ เปนสัมมุติ
 กระทบกบ้องให้อาณาประชาราษฎร์อยู่เย็นเป็นสุขได้ ให้ราชรถตรงไป
 เกษียณที่ โกลนหนองใหญ่ ครั้นปลุกษาพร้อมกันแล้วก็ให้ปล่อยราชรถไป
 ราชรถก็ตรงไปที่บุรุษแดงหวานอยู่นั้น ฝ่ายเสนาพฤตมาตย์ราชปะ โขหิต
 เหนบบุรุษแดง หวานต้องด้วยตักษณควรที่จะ ครองราชสมบัติ เปนสัมมุติ
 กระทบบำรุงราษฎรให้อยู่เย็นเป็นสุขได้ จึงให้ประ โคมดุริยางค์ดนตรี
 ชนพร้อมกัน ยังเชิญบุรุษแดงหวานขึ้นทรงราชรถกับเจ้าผู้พระนคร
 ราชาก็เสกเป็นเอกอัครมหาจักรพรรดิ ทรงพระนามพระเจ้าสุริยพงษ์ ครอบ
 ครองอินทปัตถมหานคร แด่หอกกายสิทธิ์ซึ่งเป็นของพระเจ้าแดงหวานมา
 แด่เดิมนั้น ก็ยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ จักรพรรดิซึ่งครองราชสมบัติสืบ
 วงศ์พระเจ้าแดงหวานมาหลายพระองค์ จนถึงพระเจ้าบรมนันทนิพนธ์ยศ สิ้น
 เรื่องราวที่เล่ามาแต่เท่านี้ ฯ

จบพงษาวดารเขมร ตีพิมพ์พระนครวัด พระนครพนม

เจ้าพนักงานสมุด

